

Қазақстан Республикасы экология және  
табиғи ресурстар министрлігі

«Қазгидромет» РМК



**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №42**  
**(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**  
**«03» шілдеге» 2024 ж.**

**(бюллетеннің әрекет ету аралығы «02» шілде күні 20 сағаттан «03» шілде күні 20 сағ. дейін 2024 ж.)**

***құрастырылған уақыты: 02.07.2024 ж.***

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1  
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Сагадиева М.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Букабаева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: ugpastana@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-53-38	e-mail: seli@meteo.kz

**2024 жылғы «03» шілдеге  
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Өлсіз жаңбыр (0,0-0,3 мм). Оңтүстік-батыстан, батыстан жел соғады 9-14 м/с. <b>2000 м:</b> Ауа температурасы түнде 5-10 күндіз 16-21 градус жылы. <b>3000 м:</b> Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 10-15 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Түнде кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-5 мм), күндіз кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,0-0,9 мм), найзағай. Оңтүстік-батыстан, батыстан жел соғады 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 9-14, күндіз 20-25 градус жылы.
Теріскей Алатау	Түнде кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-5 мм), күндіз кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,0-0,9 мм), найзағай. Оңтүстік-батыстан, батыстан жел соғады 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 20-25 градус жылы.
Жетісу Алатау	Кей жерлерде жаңбыр (1-14 мм), найзағай. Батыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз екпіні 15-20 м/с. <b>2000 м:</b> Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 11-16 градус жылы. <b>3000 м:</b> Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 10-15 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с болады. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 22-27 градус жылы.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с болады. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 22-27 градус жылы.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Жауын-шашынсыз. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 5-10 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 16-21 градус жылы.
Өгем жотасы	Жауын-шашынсыз. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 5-10 м/с. Ауа температурасы түнде 9-14, күндіз 18-23 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-шығыстан оңтүстік-батысқа ауыспалы, күші 7-12 м/с. Ауа температурасы түнде 20-25, күндіз 32-37 градус жылы.
Сауыр	Түнде кей жерлерде жаңбыр (1-2 мм), найзағай, күндіз жаңбыр (1-10 мм), найзағай. Жел оңтүстік-батыстан соғады күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, кей жерлерде 8, күндіз 18-23, кей жерлерде 15 градус жылы.
Тарбағатай	Түнде кей жерлерде жаңбыр (1-5 мм), кей уақытта қатты жаңбыр (15 мм), найзағай, күндіз жаңбыр (1-10 мм), кей жерлерде найзағай, бұршақ, дауыл. Жел оңтүстік-батыстан соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, күндіз екпіні 23 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 22-27 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Жаңбыр (1-10 мм), кей жерлерде қатты жаңбыр (15 мм), найзағай. Күндіз кей жерлерде бұршақ, дауыл. Жел оңтүстік-батыстан соғады күші 9-14, кей жерлерде 15-20, күндіз екпіні 23 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, кей жерлерде 8, күндіз 21-26, кей жерлерде 16 градус жылы.

## **2024 жылғы 02 шілдедегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу**

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде жауын-шашын салдарынан, су деңгейінің көтерілуі бақыланды. Тұйықсу а/б – Кіші Алматы ө., Таутүрген а. – Түрген ө. және Есік қ. – Есік ө. гидрологиялық бекеттерінде су деңгейі 3 см-ге дейін көтерілді. Температуралық фон 4 °С-тан 22 °С оң мән аралығында. 02 шілде күні сағат 5-те нөлдік изотерма 3754 м биіктікте болды.

**2024 ж. "02" шілдедегі  
Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м <sup>3</sup> /с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 01.07	Мин. 02.07	08 сағ. 02.07	Күндіз 01.07	Түнде 02.07	Орт. 01.07	08 сағ. 02.07	Орт. 01.07	Макс. 01.07	08 сағ. 02.07		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	10.6	4.4		13.3	2							
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС ГБ	3017			4.0			271	269				0	*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			9.0			571	571				+1	*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	20.3	6.8		13.3	3.7							
5	Кіші Алматы	Сарысай ө. сағасынан төмен ГБ	1928			15.0			287	286	3.78	3.88	3.67	0	1
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			17.0		11	121	119				0	1
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			17.0			54	53	0.20	0.20	0.20	0	0
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			18.0		13	197	196	3.48	3.48	3.30	-1	1
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			17.0		2	258	255				-3	0
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктікте ГБ	2654			8.0			321	319	4.84	5.03	4.29	-1	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасынан 2 км жоғары ГБ	1471			15.0			280	280				0	*
12	Құмбел	саға ГБ	2150			11.0		20	97	97				0	1
13	Проходная	саға ГБ	1422			16.0			290	288	3.73	3.95	3.52	0	0
14	Терісбұтақ	саға ГБ	1362			18.0		8	218	216	1.66	1.66	1.58	-2	*
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			22.0		2	299	298	7.65	7.74	7.56	-1	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			17.0		12	138	137	16.22	16.91	16.05	+1	1
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			16.0		5	227	228				+3	*
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			18.0		9	206	204				0	
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	15.6	6.2		8.7	2.4	81	103				+28	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ				14.0			139	129				0	3
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ				15.0			254	252	21.9	21.9	20.5	-2	*
22	Мерке	Улбугуй қыс. ГБ							130	130	5.21	5.81	5.08	-3	*

Ескертпе:

\* - деректер жоқ

## «3» шілдеге» 2024 ж.

## Қазақстанның таулы аумағына жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы кеңес беру

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Ауа температурасының төмендеуіне байланысты мұздықтардың еруі баяулады. Нөлдік изотерма сағат 5-те 3754 м биіктікте болды. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдылығы жоғары. Әлсіз жаңбыр (0,0-0,3 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Күнгеі Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Ауа температурасының төмендеуіне байланысты мұздықтардың еруі баяулады. Түнде кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-5 мм), күндіз кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,0-0,9 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Теріскей Алатау	
Жетісу	Жетісу Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі жоғары. Кей жерлерде жаңбыр (1-14 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Ауа температурасының төмендеуіне байланысты мұздықтардың еруі баяулады. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Ауа температурасының төмендеуіне байланысты мұздықтардың еруі баяулады. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Түнде кей жерлерде жаңбыр (1-5 мм), кей уақытта қатты жаңбыр (15 мм), найзағай, күндіз жаңбыр (1-10 мм), кей жерлерде найзағай, бұршақ, дауыл. <b>Қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.</b>
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктіктен жоғары орналасқан. Ауа температурасының төмендеуіне байланысты қар жамылғысымен мұздықтардың еруі баяулады. Түнде кей жерлерде жаңбыр (1-2 мм), найзағай, күндіз жаңбыр (1-10 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Маусымдық қар сызығы 2000 м биіктіктен жоғары орналасқан. Ауа температурасының төмендеуіне байланысты қар жамылғысының еруі баяулады. Жаңбыр (1-10 мм), кей жерлерде қатты жаңбыр (15 мм), найзағай. Күндіз кей жерлерде бұршақ, дауыл. <b>Қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.</b>

Сел қауіптілігінің деңгейі (5 Қосымша).

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (6 Қосымша).

## Сел қауіптілігінің деңгейі

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Сел үдерісінің даму ықтималдылығы	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері</p>	<p>Негізгі өзен аңғарында сел үдерісінің даму ықтималдығының жоғары болуы және негізінен таулардан шыға берісте сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне үлкен қауіптілік</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, болжанатын сұйық жауын-шашынның мөлшерінің жоғары мәндері</p>	<p>Селдің негізгі өзен аңғарына шығу ықтималдығы және онда сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне потенциалды қауіптілік</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Сел қалыптасуының потенциалды ошақтары болған кезде төмен таулы аймақтағы салыстырмалы түрде төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы</p>	<p>Селдің пайда болу ықтималдығы шамалы</p>	<p>Төмен таулы аймақтағы селдің пайда болу аймағындағы адамдар үшін потенциалды қауіптілік</p>	<p>Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу</p>
	<p>Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның, сел пайда болу ошақтарының болмауы</p>	<p>Селдің қалыптасу жағдайлары жоқ</p>	<p>Қауіптілік жоқ</p>	

**Ақпаратты пайдалану кезінде "Қазгидромет" РМК-ға сілтеме міндетті**

## **Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері**

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін (әсіресе арнаның бұрылыстарында), ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел ағынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

### **Қатты жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері**

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

### **Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері**

- ✓ Өзен арнасына (жайылмасына), құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.